

GOAL SETTING IN MUSIC EDUCATION IN PRIMARY EDUCATION - TAXONOMIC ASPECTS

Penka Marcheva

St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo, Bulgaria, penka.marcheva@ts.uni-vt.bg

Abstract: The publication examines one of the main aspects of the modern educational process, which is related to setting and realization of educational goals. It presented through the lens of music education in Bulgarian schools. Given the limited volume of the publication, the focus is placed on the music education process in primary education (grades 1-4).

In theoretical terms, some views on the essence of goal setting, on its role in the implementation of an effective music educational process in primary school, are examined. Its relation to the teacher's control and assessment skills is emphasized. Emphasis is placed on the so-called "taxonomic approach" in formulating learning objectives in music education in primary education.

Two of the main taxonomies used in modern learning are presented. The first of them is B. Bloom's taxonomy, through which cognitive skills are hierarchized. Since its use is relatively limited in modern music primary education in Bulgaria, projections of its application in the educational content regulated by the curricula for 1st - 4th grades are presented.

The other taxonomy subject of research in the present publication is that of Krathwohl. It is essentially an "affective taxonomy" and is tied to the realm of emotions. Given the specificity of the art of music, arising from its emotional nature, it can be reasonably argued that it is a language that recreates emotions and feelings in a unique way. In methodological literature so far no attempts have been made to examine the presence of Krathwohl's taxonomy in modern education, specifically in music. For this reason, the presentation of this issue can be defined as a challenge for the author of the present publication.

In its conclusion, the role of these taxonomies for setting and grading goals and tasks in the music educational process, for the selection of educational content and methods for its teaching and assessment is emphasized.

Keywords: goal setting, music education, primary education, taxonomic aspects

ЦЕЛЕПОЛАГАНЕ В ОБУЧЕНИЕТО ПО МУЗИКА В НАЧАЛЕН ОБРАЗОВАТЕЛЕН ЕТАП – ТАКСОНОМИЧНИ АСПЕКТИ

Пенка Марчева

ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, Педагогически колеж – гр. Плевен, Р България,
penka.marcheva@ts.uni-vt.bg

Резюме: В публикацията се разглежда един от основните аспекти в съвременния образователен процес, който е свързан с поставянето и реализацията на учебни цели. Той е пречупен през призмата на обучението по музика в българското училище. Предвид ограничения обем на публикацията, на фокус е поставен музикалнообразователния процес в начален етап (1. – 4. клас).

В теоретичен аспект са разгледани някои възгледи за същността на целеполагането, за ролята му в реализацията на ефективен образователен процес по музика в началното училище. Подчертана е връзката му с контролно-оценъчните умения на учителя. Поставен е акцент върху т.нар. „таксономичен подход“ при формулиране на учебните цели в обучението по музика в начален образователен етап.

Представени са две от основните таксономии, използвани в съвременното обучение. Първата от тях е таксономията на Б. Блум, чрез която се йерархизират познавателни умения. Тъй като в съвременното обучение по музика в начален образователен етап в България, нейното използване е сравнително ограничено, са представени проекции на приложението ѝ в образователното съдържание, регламентирано от учебните програми за 1. – 4. клас. Другата таксономия, която е обект на изследване в представената публикация, е тази на Кратуол. По своята същност тя е „афективна таксономия“ и е обвързана със сферата на емоциите. Предвид спецификата на музикалното изкуство, произтичаща от неговата чувствена природа, с основание може да се твърди, че то е език, пресъздаващ по неповторим начин емоции и чувства. В методическата литература до момента не са правени опити за представяне използването на таксономията на Кратуол в съвременното обучение и конкретно това по музика. По тази причина разглеждането на тази проблематика може да се определи като предизвикателство за автора на настоящата публикация.

В заключението е подчертана ролята на таксономите за поставяне и степенуване на целите и задачите в образователния процес по музика, за подбора на учебно съдържание и методи за неговото преподаване и оценяване.

Ключови думи: целеполагане, обучение по музика, начален образователен етап, таксономични аспекти

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Един от основните аспекти в съвременния образователен процес е този, свързан с поставянето и реализацията на учебни цели. Пречупен през призмата на обучението по музика в българското училище, той придобива спецификата на този вид изкуство, отличаващо се както своята емоционалност, така и с познавателност и социална детерминираност. Предвид ограничения обем на настоящата публикация, на фокус е поставено целеполагането в музикалнообразователния процес в начален етап (1. – 4. клас) в българското училище.

2. МЕТОДОЛОГИЯ

Ефективността на музикалнообразователния процес до голяма степен зависи от адекватно поставените цели. От съществено значение е ролята на целеполагането и по отношение оценяване компетентностите на малкия ученик. В условията на музикално обучение този процес е допълнително натоварен и с емоционалната природа на музиката. На основата на тези съображения се формира и **целта на публикацията**, а именно: **да се представят основните таксономични аспекти, които са фундамент на целеполагането в образователния процес по музика в 1. – 4. клас.**

Задачите, произтичащи от тази цел, са:

1. Да се разгледат ключови теоретични възгледи, свързани с основните аспекти в публикацията: специфика на целеполагането в обучението по музика в 1. – 4. клас, таксономичен подход при формулиране на учебните цели, същност на основни таксономии, приложими в музикалнообразователния процес.
2. Да се проучи и анализира проекцията на всяко от познавателните нива от Таксономията на Б.Блум върху компетентностите на малкия ученик, регламентирани от учебните програми по музика в начален образователен етап.
3. Да се представят някои приложни аспекти на таксономичния подход при структуриране на учебни задачи в музикалнообразователното съдържание за 1. – 4. клас.

В изпълнение на първата задача на публикацията, е необходимо да се конкретизира, че опорните понятия в настоящото изследване са свързани с процеса на целеполагане в обучението, със същността на таксономите, използвани в дидактиката, с таксономичния подход, който е ключов във формулирането, поставянето и реализацията на ясни и постижими цели в обучението по всички учебни предмети, включително и по музика в начален образователен етап.

В педагогическата литература съществуват редица схващания за същността и класификацията на учебните цели. Въпросът за целеполагането има история на почти век. Вл. Белич отбелязва, че в статия на Р. Тайлър - "Eight Year Study" (1936 г.), за първи път вниманието се насочва към формулиране на цели в обучението и най-важното, че се прави опит за измерване на постиженията на обучаемите. За оценка на ефективността на обучението Р. Тайлър използва предварително формулирани цели. (Белич, 1989)

Пл. Радев определя **целеполагането** като „...процес на вземане на решение за формулиране на цели и намерения, които са конкретизиран компонент на плана на поведение“. (Радев, 2018)

Обобщението, което е възможно да се направи за същността на целеполагането въз основа на цитираните научни възгледи, е че това е процес, който до голяма степен зависи от организацията и управлението на поведението на този, който формулира и поставя целите, както и от възможностите му да предвиди резултата от тяхното изпълнение. Следователно може да се твърди, че реалното и ефективно целеполагане е ключово условие при развитие и измерване постиженията на обучаемите и е в пряко единоредствие с контролно-оценъчните компетенции на учителя, следователно е важно какви и доколко изпълними са целите, които се поставят. **Проблемът за тяхната същност** има много, но сравнително близки интерпретации. Интересен е научният ретроспективен обзор по този въпрос, направен от Вл. Белич: "Цел – това е идеалното предусещане в съзнанието на резултата, към чистото достигане са насочени действията (Философският словарь,1968); това е образът на резултата на продукта на дейността, предусетен от съзнанието на човека (Философският енциклопедическият словарь,1983); това е особен род идеално образование, в което се предусеща потребния на човека резултат от неговите бъдещи действия...".(Белич, 1989) По нататък авторът се абстрахира от особеностите на всяко от приведените определения и като използва само ключовите думи, с цел да отрази най-същественото, той обобщава: „...целта – това е образ, предусещаш (изпреварващ) резултата“. (Белич, 1989) От казаното следва логическият въпрос за същността

на учебната цел. Ясен и точен отговор се съдържа в научното твърдение на Ат. Ников, според когото, тя е „... предполагаем резултат, с постигането на който се осъществява дейността, способна да задоволи потребностите на учащите се“. (Ников, 1994)

Въпреки съществуването на различни подходи за формулиране целите на обучение (Делибалтова, 2018), в съвременната дидактика се прилага най-често **таксономичният**, който се свързва с името на Б. Блум (Димитрова, 2021) – американски учен и психолог. Със своята таксономия, той поставя класификацията на образователните цели върху солидна, обоснована, практически-приложима основа. Неподлежаща на съмнение е тезата, че точно чрез нея се „поставя началото на научните изследвания за определяне и формулиране на целите на обучението“. (Димитрова, 2021) В своя класически вариант, Таксономията на Б. Блум представлява йерархично подредена система, съдържаща шест нива на познавателни умения: **знание, разбиране, приложение, анализ, синтез, оценка.**

Всяко едно от тези познавателни нива предполага реализацията на определени учебни цели, които се формулират чрез активни глаголи. За тях В. Делибалтова твърди, че те „описват действие, еднозначно, интерпретирано като очаквано поведение на всички“. (Делибалтова, 2018) Тяхната интерпретация, направена по отношение на музикалнообразователния процес в начален етап на обучение, ще бъде представена в следващата част на публикацията. Необходимо е да се уточни, че за тази цел ще бъде използвана оригиналната Таксономия на Б. Блум. Това уточнение се налага от факта, че в началото на този век (2001г.) L. Anderson и неговият екип я подлагат на ревизия и я преработват.

Чрез краткия теоретичен обзор, свързан с основните понятия в публикацията, направен до момента, се цели изясняване на **обекта** на проучване и анализ в нея, а именно: **проекцията на всяко от познавателните нива от Таксономията на Б. Блум върху компетентностите като очаквани резултати, регламентирани от учебните програми по музика в 1. – 4. клас.** Ключовият въпрос, което е на фокус в настоящото изследване, е до колко овладяването на учебното съдържание и постиженията на учениците, могат да се определят и оценят чрез нейното използване. Подобен подход е приет в американските държавни училища, в които ревизираната Таксономия на Блум се превръща според Н. Wendell, в „рамка за съгласуване на целите на обучението с учебната програма и с процеса на оценяване...по конкретен учебен предмет“ (Wendell, 2007), респективно по музика.

Друга таксономия, която пряко кореспондира с музикалното обучение, поради емоционалната природа на тоновото изкуство, е създадената през 1964 г. от екип, който освен Б. Блум, включва Д. Кратуол и Vertram Masia (Wendell, 2007), чието име почти не се споменава в българската педагогическа литература. До този момент Таксономия на Кратуол, както е известната в педагогическата литература, не е използвана като средство за целеполагане изобщо в обучението в България, респективно и това по музика. По своята същност тя е „афективна таксономия“ и проучването ѝ, както и проследяване на нейните проекции върху компетентностите и по-конкретно върху отношенията и някои емоционални умения и ценностни нагласи на учениците, ще бъде обект на изследване във следваща публикация, поради ограничения обем на настоящата. За съжаление целеполагането, свързано с формиране на ценностната система и емоционалните нагласи на учениците все още не е заема достатъчно отчетливо място, както в обучението по музика, така и по останалите учебни предмети.

3. РЕЗУЛТАТИ

Анализирането на съществуващата нормативна база дава основание да се твърди, че таксономичният подход присъства в структурирането на учебните програми по музика за начален образователен етап. Важно е да се уточни, че не се открива конкретна информация, в която официално това присъствие да е посочено, обосновано и регламентирано. В следващата таблица в синтезиран вид са представени примери за проекции на таксономичните нива на Б. Блум върху компетентностите на учениците, заложили в учебните програми по музика за 1. – 4. клас. Познавателните нива са адаптирани за нуждите на разглежданата проблематика по В. Делибалтова. (Делибалтова, 2018).

Таблица 1. Проекции на таксономичните нива на Б. Блум върху компетентностите на учениците, формиращи в обучението по музика

Познавателно Ниво (според Таксономията на Б. Блум)	1. клас	2. клас	3. клас	4. клас
1. Знание – запомняне и възпроизвеждане на изучаван материал	<i>Област на компетентност (ОК) Елементи на музикалната изразност:</i> Знае принципа на звукоизвличане при ударните инструменти.	<i>ОК Елементи на музикалната изразност:</i> Познава принципа на звукоизвличане при струнните инструменти	<i>ОК Елементи на музикалната изразност:</i> Знае принципа на звукоизвличане при духовите инструменти.	<i>ОК Елементи на музикалната изразност:</i> Познава основните групи и инструменти в състава на оркестъра от народни инструменти, духовия и симфоничния оркестър.
2. Разбиране – представяне на изучаваното чрез различни форми, интерпретации и сравнения	<i>ОК Музикална практика: музициране, възприемане на музика:</i> Разграничава най-общо по слух народните песни в репертоара за пеене.	<i>ОК Музикална практика: музициране, възприемане на музика:</i> Разпознава най-малко три характерни откъса от музикални творби, включени в репертоара за слушане, от които най-малко два инструментални.	<i>ОК Музикална практика: музициране, възприемане на музика:</i> Разпознава три характерни откъса от музикални творби от репертоара за слушане, сред които най-малко два инструментални.	<i>ОК Музикална практика: музициране, възприемане на музика:</i> Назовава името на творбата и нейния автор в три характерни откъса от репертоара за слушане
3. Приложение – решаване на задачи като се прилагат изучени правила, методи, теории	<i>ОК Елементи на музикалната изразност:</i> Разграничава вокална и инструментална музика - мъжки, женски и детски гласове; хор и оркестър, детски хор.	<i>ОК Елементи на музикалната изразност:</i> Разграничава вокална и инструментална музика.	<i>ОК Елементи на музикалната изразност:</i> Разграничава звучността на женски и смесен хор.	<i>ОК Елементи на музикалната изразност:</i> Разграничава по тембър детски, мъжки, женски и смесен хор.
4. Анализ – разделяне цялото на части, откриване на нови връзки и отношения	<i>ОК Елементи на музикалната изразност</i> Определя кратки и дълги тонови трайности, високи и ниски тонове, възходящо и	<i>ОК Елементи на музикалната изразност</i> Разграничава постепенно движение и скок в мелодията по слух и с помощта	<i>ОК Елементи на музикалната изразност</i> Проследява по слух и с опора върху елементарен нотен текст	<i>ОК Елементи на музикалната изразност</i> Анализира видове мелодическо движение по слух и с помощта на елементарен нотен

	низходящо движение на мелодията по слух и с помощта на графични символи	на графични символи	посоката на мелодията (възходяща, низходяща, повтарящи се тонове) и вида на мелодичното движение (постепенно движение и скок в мелодията).	запис.
5. Синтез – възпроизвеждане на връзки, зависимости, взаимодействия в нова учебна ситуация	<i>ОК Музика и общество:</i> Разпознава основни музикални жанрове: марш, валс, право хоро, ръченица в песни от училищния репертоар.	<i>ОК Музика и общество:</i> Разпознава основни музикални жанрове: марш, валс, право хоро, пайдушко хоро, ръченица.	<i>ОК Музика и общество:</i> Разпознава основни музикални жанрове: марш, валс, право хоро, пайдушко хоро, ръченица в позната и непозната инструментална музика и песни на основата на типични жанрови белези – метрум, характер, темпо.	<i>ОК Музика и общество:</i> Разпознава изучаваните жанрове, изпълнени от различни инструментални формации в позната и непозната музика.
6. Оценяване – способност да се отсъжда съобразно ...критерии	<i>ОК Музика и игра:</i> Импровизира според възможностите си танцови движения върху характерна музика, като се ръководи от метрума.	<i>ОК Музика и игра:</i> Импровизира съпровод върху песен и/или инструментален откъс.	<i>ОК Музика и игра:</i> Импровизира танцови движения върху характерна музика от различни стилове по свой избор.	<i>ОК Музика и игра:</i> Импровизира движения върху характерна музика по избор от различни жанрове и стилове.

Представянето на възможната взаимосвързаност между знанията и уменията на малките ученици и познавателните нива от Таксономията на Блум е основа от една страна за формулиране и изпълнение на задачи със различна трудност, а от друга страна е възможност за по-обективно оценяване на постиженията им. Синтезирането на информацията, получена от проследяване проекциите на познавателните нива върху компетентностите като очаквани резултати от обучението по музика предполага няколко уточнения, които са резултат от направения анализ. Налице са някои пропуски в проследяването на причинно-следствените връзки между отделните учебни програми. Например във всички с изключение на тази за 1. клас малките ученици усвояват знания за принципа на звукоизвличане при всяка от инструменталните групи. Независимо, че подобно знание не е включено в учебната програма като очакван резултат в края на учебната година, то е поставено чрез конкретна тема и овладяването му е напълно обезпечено чрез подходящо за първокласниците образователно съдържание.

Въпреки, че в 4. клас липсва област на компетентност „Музика и общество“, тъй като е заменена с нова – „Музика и съвременни технологии“, педагогическата дейност по посока на музикалния жанр продължава чрез учебното съдържание в едноименната тема от учебната програма. По тази причина с основание може да се твърди, че в познавателното ниво „синтез“ в края на начален образователен етап учениците от 4. клас

могат да разпознават изучаваните жанрове, изпълнени от различни инструментални формации в позната и непозната музика.

В изпълнение на последната задача на настоящата публикация е важно да се разгледат примери за приложението на таксономичен подход при формулиране и аргументиране на учебни задачи в някои от книгите за учителя към учебниците по музика на конкретни издателства. Например варианти за задачи според различни познавателни равнища – в три основни групи, отговарящи на три познавателни обособени (обобщени според таксономията на Блум) нива, присъстват в един от учебниците по музика за първи клас (Рускова, Русков, 2016). В книгата за учителя, неговите автори поясняват, че това са задачи на:

- **репродуктивно ниво**, свързани с усвоени знания и умения; за разпознаване на елементи и информация за факти, имена, понятия; за разбиране на информация за спецификата на музикалното изкуство (например: Изброй музикални инструменти, които познаваш. Кои фолклорни обреди с участието на деца знаеш?);
- **продуктивно ниво**, което предполага изпълнение на задачи за осмисляне на факти, за опериране с понятия, прилагане на знания в сравнително несложни нови проблемни ситуации; определени правила в нова ситуация; приложение на усвоеното в различна когнитивна и творческа ситуация (например: Кой танц можеш да изиграеш, когато звучи песента? Кои песни отговарят на следващата схема?);
- **творческо ниво** – умения за анализ и синтез, за оценка на ситуации; за анализиране на звучаща музика, на определени моменти от функционирането ѝ в миналото и днес; избор и подбор на информация, на подходи за решаване на определен казус; предлагане на алтернативи; оценка/самооценка на постижения (например: Кои ударни инструменти са подходящи за съпровод на песента? Предложи и изсвири свой вариант на съпровод.). (Рускова et al, 2017)

Таксономичният подход присъства в структуриране на учебно съдържание и при друг авторски колектив. Задачите в уроците от различен вид и особено тези, предвидени за диагностика, са конструирани въз основа очакваните резултати от обучението, регламентирани от учебните програми и Таксономията за познавателните цели на Б. Блум. Това се вижда от представената таблица.

Таблица 2. Взаимобвързаност между очаквани резултати, съдържащи се в учебната програма, и нивата от Таксономията на Б. Блум

№ на задачата	Очакван резултат – знания, умения и отношения	Област на компетентност	Познавателно ниво	Критерии и показатели за оценка
2	Разграничава най-общо по слух народните песни в репертоара за песне.	Музикална практика: музициране, възприемане на музика	разбиране	Правилност на отговорите: - два верни отговора – 2т. - един верен отговор – 1 т. -грешен отговор -0 т.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Целеполагането е проблематика, която е от съществено значение за обучението по всички учебни предмети, респективно и това по музика. Използването на таксономичен подход в процеса на поставяне и реализация на ясни, конкретни и измерими цели предопределя ефективността на образователния процес.

ЛИТЕРАТУРА

- Белич, Вл. (1989) Атрибутивен анализ на педагогическата дейност, София.
- Делибалтова, В., Чавдарова-Костова, С., & Господинов, Б. (2018) Педагогика. София: УИ „Св. Климент Охридски“.
- Вълчинова-Чендова, Ел. и др. (2016, 2017, 2018, 2019) Книги за учителя по музика за 1. - 4. клас, София, Клет България ООД, Булвест 2000.
- Димитрова, Д. (2021) Целеполагането в обучението. Таксономии на обучението. Преподаване и учене в средното училище. Монографични изследвания. Авторски колектив: А. Кръстева, В. Кутева-Цветкова, Ж. Савова, М. Михова, Г. Бонева, Л. Попова, Ст. Георгиева-Лазарова, Л. Лазаров, М. Тодорова-Колева. Л. Колева, Д. Димитрова, С. Тодорова, М. Марчева-Йошовска, М. Калейнска, К. Тодорова. Велико Търново: УИ "Св. св. Кирил и Методий", 2021. ISBN 978-619-208-263-5, с. 163-174.
- Ников, Ат. (1994) Психология на образователния процес, София, Лебед ООД.
- Радев, Пл. (2018) Иновации в училищното образование, Пловдив, изд. Fast Print Books.
- Рускова, Я.,С. Русков и др. (2017) Книга за учителя по музика за 2. клас, Издателска къща „Анубис ООД“.
- Учебни програми по музика (за общообразователна подготовка), <https://mon.bg/bg/28> (viewed 21.11.2022)

- Anderson, L., Krathwohl, D., Airasian, P., Cruikshank, K., Mayer, R., Pintrich, P., Raths, J., & Wittrock, M. (2001). Taxonomy for learning, teaching, and assessing: a revision of Bloom's taxonomy. New York: Longman. <https://www.uky.edu/~rsand1/china2018/texts/Anderson-Krathwohl%20-%20A%20taxonomy%20for%20learning%20teaching%20and%20assessing.pdf> (viewed 21.11.2022)
- Wendell, H. (2007) [The New Bloom's Taxonomy: Implications for Music Education](https://www.researchgate.net/publication/239800072), Article in Arts Education Policy Review, March 2007 DOI: 10.3200/AEPR.108.4.7-16, <https://www.researchgate.net/publication/239800072> (viewed 26.11.2022)